

ЕКОЛОГО-ЦЕНОТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІАГНОСТИЧНИХ ВИДІВ КЛАСУ *NARDO-CALUNETEA* ЦЕНТРАЛЬНОГО ПОЛІССЯ

Т. О. Мотиженець¹, І. В. Хом'як², А. Є. Кухарчук³

¹⁻³ Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Кожен фітоценоз характеризується певним видовим складом та структурою, але всі її компоненти є холістичною системою. Між її компонентом існує взаємозв'язок. В кожній екосистемі, фітоценозі наявні певні діагностичні види, за якими можна визначити ступінь розвитку даного угруповання. Говорячи саме про діагностичні види, можна сказати, що ними можуть виступати не конкретні види, а окремі популяції. Завдання дослідження було дослідити властивість зміни ознак, певних параметрів рослин під впливом відносно різних умов навколишнього середовища, а також виявити.

Щоб провести дане дослідження, із масиву лісової рослинності Центрального Полісся, було обрано діагностичні види класу *Nardo-Calunetea*. Для збору даних використовувався вид *Calluna vulgaris* (Верес звичайний). Кожна рослина була обміряна, ознаки на які найбільше зверталася увага були: довжина пелюсток, довжина маточки, довжина тичинок, діаметр квітконіжки, довжина листка. Обрані параметри були саме такі, тому, що вони мають найбільші здатність змінюватися відповідно умовам навколишнього середовища і можуть відображати картину перебування виду в фітоценозі.

Щоб виявити, які ж саме фактори впливають на види даного класу ми застосували метод геоботанічного опису за стандартною методикою [2]. Так як рослини чутливо впливають на зміну навколишнього середовища їх давно використовують як індикатори біологічних факторів [1]. Робота розпочалася із візуального огляду досліджуваної території, прокладання маршрутів, які дали можливість оцінити різноманіття екотипів.

Для вирішення цих проблем був застосований пакет програм Simagrl 1.12. Він містить досить велику базу даних різноманітних характеристик рослин (12 параметрів середовища, інтегрований показник антропогенної трансформації та ентропійний показник степені природної трансформації для більш як п'яти тисяч видів). Серед них є декілька характеристик, які не враховувались у жодних подібних програмах в Україні та закордоном та групи видів, які зазвичай рідко зустрічаються під час фітоіндикаційного моніторингу.

Наступним етапом було обробка отриманих даних. Використовувалися програми: Microsoft Office Excel для обрахунків, складання таблиць, графіків; програма Simargl.

Загалом ми робили порівняння по 14 факторам середовища. Отже, проаналізувавши отримані дані, порівнявши показники кореляції можна зробити наступні висновки:

1. Із усіх факторів середовища на довжину пелюсток *Calluna vulgaris* найбільший вплив мають такі фактори середовища як (HD) вологість ґрунту ST (сольовий режим).

2. На довжину тичинок прямо пропорційно впливає (CA) вміст карбонатів.

3. Довжина маточки пов'язана із (LC) освітленням.

4. Діаметр квітконіжки найбільше залежить від (CR) кріорежиму.

5. Довжина листків буде залежати від (ST) ступеня природної трансформації.

Отже, говорячи лапідарно, то розмір кожного параметру рослини (морфологічна ознака) буде збільшуватися разом із збільшенням впливу фактора середовища.

Література

1. Дідух Я. П. Фітоіндикація екологічних факторів / Я. П. Дідух, П. Г. Плюта. – К.: Наук. думка, 1994. – 280 с.

2. Екофлора України: в 5 т. / [за ред. Я.П. Дідуха]. – К.: Фітосоціоцентр, 2000. – Т. 1. – 2000. – 283 с.

3. Миркин Б.М. Современная наука о растительности / Миркин Б. М., Наумова Л. Г., Соломещ А. И. – М.: Логос, 2001. – С. 99–106.

2. Хом'як І. В. Фітоіндикаційний аналіз ступеня трансформації екосистем Центрального Полісся / І. В. Хом'як // Питання біоіндикації та екології. – 2012. – Вип. 17, №1. – С. 3–11.

3. Хом'як І.В. Нове еволюційне провадження програм екосистемологічного забезпечення – SEMARGL / І. В. Хом'як, Д. І. Хом'як // Теоретичні і прикладні проблеми екосистемології: II всеукраїнська науково-практична конференція: звітний збірник тез і статей. – Житомир: Видавництво ЖДУ, 2011. – С. 104–106

4. Jackowiak B. Antropogeniczne przemiany flora roslin naczyniowych Poznania. Ser. Biologia / B. Jackowiak. – Poznac : Wyd-wo UAM, 1993. – 42. – 232 p.